

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 18.

Torsdagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af kronolägenheten Nykrogen samt delar af förra militiebostället $1\frac{1}{4}$ mantal Erfvinge n:o 3 i Stockholms län;

angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af kronans rätt till viss mark i Majornas 4:e rote;

angående disposition af Ekolsunds bro i Upsala län m. m.; samt

angående ändrad lydelse af § 9 mom. 1 c) tulltaxeunder rättelserna.

Samtliga de kongl. propositionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde afgifna proposition till Riksdagen, angående beredande af medel för återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg.

§ 3.

Föredrogs men bordlades å nyo bankoutskottets utlåtande n:o 11.

§ 4.

Till afgörande förelåg till en början konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af § 16 riksdagsordningen.

I berörda inom denna kammare afgifna motion, n:o 215, hade herr *J. Andersson* i Lysvik hemställt, att Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

»Valen till riksdagsman förträttas omedelbart, och afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhufvanden och för städerna, der två eller flere städer äro till en valkrets förenade, till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

Stad, som har att ensam sända flere riksdagsmän, må, på sätt som för val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det medelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsens hörande kommuner inforrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter ty som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de medelbara valen väljes riksdagsman medelst elektor. Å landet utses för hvarje kommun inför kommunalstämmans ordförande en elektor, och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Desse elektorerna sammanträda till riksdagsmannaval inför domhufvanden i den domsaga, till hvilken valkretsens hörer, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhufvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad, och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Desse elektorerna sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsens, som största folkmängden eger.

I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.»

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion icke må föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer:

af herr *Johnsson*;

af herrar *Dahn*, *Gyllensvärd* och friherre *Barnekov*, hvilka hemstält,

att motionen måtte af Riksdagen bifallas;
samt af herr *Ljungman* mot utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit föredragen anförde

Herr Petri: Jag kan ej vara ense med utskottet i denna fråga, i synnerhet då jag ser den från synpunkten af de stadsvalkretsar, som innefatta flera städer.

Jag ber att få påpeka, att det för närvarande finnes tjugu stadsvalkretsar, som bestå af flera städer och som således vid hvarje omreglering, om de vilja begagna sig af det omedelbara valsättet, äro underkastade nödvändigheten att derom särskildt fatta beslut. Såsom vi veta, användes för närvarande icke det medelbara valsättet i någon stadsvalkrets, och jag kan därför icke annat än anse det onödigt, att i grundlagen skall kvarstå det stadgandet, att vid hvarje omreglering skall fattas nytt beslut angående valsättet.

Men saken har äfven andra olägenheter, som jag skall bedja att få påpeka. Vid sista omregleringen t. ex. i min valkrets vardt regleringsbeslutet kungjort först i juni månad. Nu stadgar grundlagen, att, om det beslutas, att det omedelbara valsättet skall begagnas, ett sådant beslut skall vara färdigt och klart minst en månad innan valet förrättas. Då nu valet hölls i september, hade vi knappt två månader för att få beslutet åstadkommet; det var sålunda med knapp nöd det i den valkretsen medhans att ordna saken, och om klagomål mellankommit, är det klart, att beslutet ej kunnat genomföras, utan då hade det medelbara valsättet måst tillämpas. Hade medelbart valsätt tillämpats, så hade valet säkerligen fått en helt annan utgång än nu. Detta hade visserligen kanske ej varit någon olycka, kanske tvärt om, men jag anser i allt fall ett sådant förhållande vara olämpligt.

Dessutom är saken den, att, när en stadsvalkrets består af en stor stad och en eller annan mindre stad, den större stadens valmän kunna resonera så, att valet gerna kan få ske genom elektor, och då utser den större staden elektor till så stort antal, att dessa blifva allena bestämmande, och de smärre städerna få intet att säga.

När det på landet enligt uppgift finnes endast femton valkretsar, som välja medels elektor, men de stadsvalkretsar, som bestå af flera städer, äro tjugu, så synes det som om rättvisan fordrade, att man hellre tillhandaginge det större antalet med beqvämighet än det mindre, som derjemte sannolikt allt mera minskas. Det är min åsigt, att äfven på landsbygden det omedelbara valsättet oupphörligt skall tränga sig igenom. För stads-

valkretsarne finnes det enligt nuvarande stadganden ingen annan möjlighet än att vid omregleringen hvart tionde år fatta beslut i frågan.

På dessa skäl och då jag icke finner utskottets motivering innebära några särskildt tungt vägande grunder för utskottets hemställan om afslag, skall jag bedja att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Ljungman: Hvad herr Petris yttrande beträffar, så innehöll det egentligen motivering för ett annat förslag än motionärens. När frågan vid 1892 års riksdag var före, tillstyrkte konstitutionsutskottets flertal den ändringen, att valen i stadsvalkretsar skulle vara omedelbara, och det på den grund, att alla stadsvalkretsar utan undantag bestämt sig för det valsättet. Detta förslag föll visserligen i Första Kammaren, men det hade dock samlat icke mindre än 17 ledamöter i konstitutionsutskottet för sig. Det var således tydligt, att, om det förslaget hade upptagits vidare, det hade vunnit framgång. Men man ville icke det, utan man ville vinna mer, vinna för mycket; och vi veta, att *det bästa ofta är det gudas fiende*; så äfven här. Det förslag, som väcktes senare af motionären herr Andersson i Lysvik, fick icke med sig någon enda utskottsledamot från Första Kammaren; det har icke heller i år fått någon med sig från Första Kammaren. Enligt min åsigt är det icke heller möjligt att under den närmare framtiden genomföra detsamma. Nu är förhållandet det, att, sedan man fått tioårsreglering af valkretsarne, nästa reglering kommer att inträda år 1906, men valen efter denna reglering komma först att ske år 1908; man har således två år på sig. Följande gång reglering sker, år 1916, har man ett år på sig; först 1926 är det, som det ledsamma förhållandet inträder, som herr Petri omnämnde, nemligen att man får val samma år, reglering eger rum. Man har således ganska god tid på sig för att vinna en tillfredsställande ändring i denna paragraf äfven ur herr Petris synpunkt. Det är alltså ingenting som brådskar. För min del har mitt motiv för afslag väsentligen varit det, att, när det från så många håll önskas, att frågan om den politiska rösträttens utsträckning skall tagas under ompröfning, jag anser, att denna 16 paragraf, på grund af dess nära samband med de paragrafer, som handla om den politiska rösträtten, bör behandlas tillsammans med dessa; och då jag för min del skulle önska, att Riksdagen afläte en skrifvelse med syfte att vinna en möjlig *lösning* af den politiska rösträttsfrågan, har jag redan på grund deraf icke kunnat vara med om föreliggande motion. För öfrigt tror jag, att *om* man vill vinna framgång för den sak, herr Petri vidrörde, man får taga upp frågan under en kommande valperiod och då nöja sig med att icke fordra mer, än på sin tid begärdes af dåvarande representanten för Visby stad, herr Bokström, nemligen att man

skulle utverka grundlagsbud om det omedelbara valsättet (utan undantag) blott med hänsyn till städerna, för att framdeles, då man mera fullständigt bestämt sig för saken äfven på landsbygden, få den äfven för denna genomförd i grundlagen.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr *Boëthius* instämde häruti.

Herr *Johnsson*: Såsom en föregående talare anmärkte, har denna fråga för städerna sin största betydelse. De mindre städerna indelas, som nämnt är, i 20 valkretsar, hvilka för hvarje reglering kunna åtminstone delvis ändras med afseende på indelningen, allt efter som folkmängden varierar, på det att hvarje valkrets må omfatta i det närmaste lika stort antal invånare. Äfven om man kan beräkna, såsom herr *Ljungman* antydde, att indelningen utaf valkretsar sker under sådana tider, att det icke kan blifva särdeles stora svårigheter att besluta om införande af det omedelbara valsättet i de kretsar, som blifva genom indelningen rubbade, så kan man i allt fall icke förneka, att stadsvalkretsarne måste fatta ett sådant beslut; och redan detta förhållande synes mig vara tillräckligt för att motivera en ändring, då man å andra sidan icke kan uppvisa, att den föreslagna förändringen skulle medföra några olägenheter för sådana valkretsar, som ville fortfarande bibehålla det medelbara valsättet. På landsbygden är ju förhållandet enahanda; men hvad beträffar indelningen af valkretsar på landet, är det högst sällan, eller åtminstone mera sällan än i städerna, som indelningen kommer att rubbas. Detta kan endast förekomma, då en eller annan af valkretsarne växer ut, så att den får delas, eller folkmängden så minskas, att två valkretsar måste sammanslås. Under nuvarande förhållanden synes mig allt skäl tala för att kammaren bifaller motionen. Eftersom den förste talaren yrkade bifall till motionen, skall äfven jag göra det, ehuru första momentet i den föreslagna paragrafen i formelt hänseende icke är fullt tillfredsställande.

Jag yrkar således, herr talman, på anförda skäl bifall till motionen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de derunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels å bifall till utskottets hemställan och dels å afslag derå och bifall i stället till den i ämnet afgifna motionen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i förvarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställen bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 63 ja, men 80 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som nu upplästes:

Riksdagsmannen prosten *O. W. Redelius*, som i går träffades af ett lindrigt svimningsanfall och som lider af lufttrörskatarr, är häraf under de närmaste dagarna hindrad att deltaga i riksdagsarbetet, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 23 mars 1899.

O. E. Waller,
legitimerad läkare.

§ 6.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.*

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Uti en inom denna kammare afgifven motion, n:o 230, hade herr *O. Waller* hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen:

»§ 60.

När ärende — — — derom tillåtes. Omröstning skall ske öppet och medelst namnupprop. Befinnes i mål, der blott enkel pluralitet erfordras, de afgifna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en dertill afsedd rösterna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.

§ 65.

När i fråga — — — Riksdagens beslut. Om vid sammanräkning af de afgifna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga Andra Kammarens talman i en dertill afsedd rösterna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och

hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af Andra Kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

§ 75.

Vid alla val, hvilka alltid skola ske med slutna sedlar, iakttagas — — — erfordras.»

Angående berörda motion hade emellertid utskottet hemställt, att densamma icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Uti afgifven reservation hade dock herrar *Dahn*, *Gyllensvärd*, friherre *Barnekow* och *Johnsson* hemställt,

att förevarande af herr Walter väckta motion måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande motionen har icke åstadkommit mycket arbete för konstitutionsutskottet, ty då frågan der förelåg till behandling, så yrkade några motståndare till motionen utan någon egentlig motivering afslag å densamma, och å andra sidan yrkade några ledamöter också utan motivering bifall till densamma.

Jag antager, att orsaken härtill var den, att de ledamöter, som voro emot denna motion, ansågo densamma så orimlig och så omöjlig att tillämpa här i landet, att de ej funno det löna mödan att spilla många ord derpå, medan åter de andra, som voro för motionen, ansågo, att, hvilka skäl de än framlade, det likväl icke skulle lyckas dem att öfvertyga motionens motståndare.

Jag har sedermera tillsammans med några ledamöter af konstitutionsutskottet reserverat mig, och i min reservation har jag angifvit några skäl, hvarför jag ansåg, att denna motion borde antagas.

Jag skall emellertid be att till beaktande af de personer, som hafva den uppfattningen, att det är opraktiskt och olämpligt att antaga denna motion, få lemna en liten upplysning, som dessa herrar kunna fundera på, till dess denna fråga nästa gång förekommer i Riksdagen, och det är den upplysningen, som motionären lemna, att alla de länder, som stå Sverige närmast i bildning, i uppfattning och äfven på lagstiftningens område, ha antagit den öppna omröstningen. Dessa länder äro Norge, Danmark, England, Tyskland, Belgien, Nederländerna, Österrike, Ungern, Schweiz, Italien och Nordamerikas Förenade stater, så vida nemligen motionärens uppgifter äro rigtiga. Detta är de länder, som antagit den öppna omröstningen. Hvilka äro då de länder, som icke antagit den? Jo, det är de länder, som icke stå uppräknade i

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

motionen, och till dessa höra Ryssland, Spanien, Grekland, Turkiet och öfriga muhamedanska länder, Kina, Japan och — Sverige.
Herr talman, jag anhåller om bifall till motionen.

Herr Zotterman: Herr talman, mina herrar! Utskottet har ur en enda synpunkt sedt medgifvit befogenheten af det förslag, som herr Walter framställt, om öppen votering i Riksdagen, och det skulle vara ur teoretisk synpunkt.

Men, säger utskottet, man bör betrakta denna fråga ur praktisk synpunkt, och gör man det, så skall man, enligt utskottets mening, komma till icke mindre än sju skäl, på grund af hvilka motionen bör afslås.

Det första skälet är, säger utskottet, att en person skulle genom den slutna voteringen kunna i ömtåliga frågor skydda sig från att behöfva gifva till känna, på hvilken sida han i voteringen står. Han skulle vara oberoende af det parti han tillhörde, om han i en viss fråga, hvori votering egde rum, hade en afvikande mening, som han icke ville uppenbara för sitt parti. Detta förefaller mig dock icke vara ett tillräckligt starkt talande skäl. Är verkligen partibildningen så stark, att ingen enda medlem af ett parti får i vissa frågor hysa en själfständig uppfattning, så synes det mig vara underligt stäldt. Men jag tror icke, att så är. Det har varit upprepade tillfällen, då personer yttrat från sin fraktion afvikande meningar, och jag har icke förnummit, att sådana partimedlemmar haft några olägenheter deraf.

För öfrigt är det gifvet, att det är mera tryggande för en person att öppet få stå fram och erkänna den mening, hvartill han slutit sig. Det synes mig ur praktisk synpunkt klokast, att' särskildt i frågor af grannliga natur, representanten får inför hela landet och icke blott inför meningsfränder inom kammaren tillkännagifva sin ståndpunkt.

Utskottet säger vidare, att en person, som inväljes i Riksdagen, inväljes på grund af det förtroende han åtnjuter i allmänna värf, och sedermera erfordras icke från valmännens sida, att han skall i hvarje fråga öppet tillkännagifva sin mening. Jag vill heller icke neka till att en person bör väljas på grund af det förtroende han åtnjuter, men det synes mig, som om detta förtroende icke behöfde blifva mindre därför, att samme person ärligt och uppriktigt tillkännagifvit, till hvilken mening han slutit sig, utan tvärt om bör väl enligt min mening förtroendet härigenom stärkas. Då våra förhandlingar här i allmänhet äro öppna och offentliga, så synes det mig, som borde äfven våra vota vara lika öppna och klara.

Utskottet förnekar vidare, hvad reservanterna framhålla, att den öppna omröstningen skulle medföra en tidbesparing, ty om en person, sedan han voterat i utskottet, fått en mening, afvikande från den han då uttalade, så skulle han, enligt utskottets upp-

fattning, om man hade öppen omröstning, vara skyldig att till protokollet angifva de motiv, på grund af hvilka han kommit till en annan uppfattning, och detta skulle då blifva ett tidsödande moment i fråga om öppen votering. Mig förefaller det icke så. Jag tror, att de fall, då en utskottsledamot ändrar åsigt under öfverläggningen i kammaren, äro mycket få, och jag tror å andra sidan, att det nu finnes anföranden, som hållas i kamrarne just på grund af den slutna voteringen, och hvilka enligt min uppfattning skulle behöfliggöras genom införande af öppen omröstning.

Så säger utskottet vidare, att detta sätt att votera icke har visat sig kunna tillämpas i vårt land. Jag förstår icke, hvad utskottet menar med att man icke skulle kunna tillämpa en så enkel metod, som att man svarar ja eller nej, när namnet uppropas, i stället för att rulla i hop en sedel och lägga den i urnan. Kan detta vara en så förfärligt svår och vidlyftig apparat, att det med fog kan sättas i fråga, om den kan tillämpas hos oss eller icke? För min del kan jag alls icke förstå detta skäl.

Sedermera yttrar utskottet, att det icke visat sig några olägenheter af det nuvarande voteringssättet. Jag vill då erinra kammarens ledamöter om hvad som tilldrog sig här för några år sedan vid afgörandet af en mycket viktig fråga. Det var då en tidning i vårt land, som ställde vissa ledamöter af denna kammare på schavotten. Den räknade upp en hel del namn, och på denna lista befunno sig äfven namn på personer, som icke röstat på det sätt, som denna schavottering skulle visa. Detta är icke det enda fall, der man på grund af den slutna omröstningen sökt göra vissa ledamöter af kammaren misstänkta; jag skulle kunna räkna upp andra. Jag skulle kunna hänvisa till en teckning i en skämttidning, som framställde, huru svårt herr talmannen fick att passa in alla de nej-röster, som afgåfvos i en viss fråga, och på detta sätt förlöjligade kammarledamöterna. Det vore skäl att söka förebygga sådant, och det skulle man göra genom att införa öppen omröstning, ty då vet man, hvar brickorna skola placeras. Efter min uppfattning har man sålunda haft tillfälle att se behöfligheten af den öppna omröstningen.

Det sista skälet är, att representationen, sådan den är sammansatt hos oss, icke har gjort sig förtjent af ett sådant klander, som yrkandet på den öppna omröstningens införande möjligen skulle kunna anses innebära. Jag vill gerna gifva utskottet rätt deruti, att representationens medlemmar hvar och en på sin plats ha gjort sin pligt, men nog tror jag, att det vore skönt, om man finge ett voteringssätt, genom hvilket representanter befriades från misstankar, hvaraf de icke gjort sig förtjenta.

Öppenheten i allt offentligt, och särskildt i vota, synes mig vara ett eftersträfvansvärdt mål, och jag skall därför, herr talman, yrka bifall till den reservation, som är vidfogad betänkandet.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Herr Ljungman: Om den förste talaren något grundligare hade följt med den diskussion, som hölls i konstitutionsutskottet, så skulle han ha kunnat bespara sig det yttrande han här hade, och om han hade tänkt litet mer, innan han talade, så hade han väl icke fält sådana yttranden om vare sig utskottet eller eljest, som han gjorde.

Det är alldeles gifvet, att när en och samma motion, i alldeles oförändradt skick och utan att deri påvisade svagheter och brister afhjelpas, gång på gång framlägges, så kan den naturligtvis icke framkalla någon långvarig diskussion inom utskottet; men det påvisades dock äfven nu derstädes, att i åtskilliga af de länder, der öppen omröstning är införd, har man äfven den bestämmelsen, att ett mindretal eger rätt att begära *sluten* omröstning.

Det påpekades också, att den af motionären föreslagna ändringen framkallar andra ändringar i grundlagen, ty i länder, der öppen omröstning är införd, finnes det äfven andra olikheter med oss i fråga om omröstningssättet. Vi behöfva i det afseendet endast gå till Norge för att finna exempel. Om herrarne gå ned i biblioteket, taga fram ett band stortingsförhandlingar och läsa igenom redogörelsen för några omröstningar, så skola herrarne finna, att man der går till väga på annat sätt än hos oss.

Att i de länder, som icke hafva någon representation, såsom Ryssland och Turkiet, man icke heller röstar vare sig slutet eller öppet, torde väl vara tydligt för litet hvar, ehuru friherre Barnekow tyckes inbilla sig, att man der liksom bland »muhamedanerna» röstar slutet.

Vidare ber jag få framhålla, att der öppen omröstning är införd, och i synnerhet i de länder, der den är högst utvecklade, såsom t. ex. i Nordamerikas Förenta stater — och jag kan tillägga — äfven i Norge, medför densamma ganska väsentliga olägenheter. Man röstar der i sjelfva verket icke så fritt och ärligt som hos oss, utan mera på partibefallning, hvilket är en synnerligen stor olägenhet af den öppna omröstningen. Och min öfvertygelse är, att om öppen omröstning infördes hos oss, så skulle följderna äfven här blifva den, att omröstningarna komme att ske efter partibefallning. Detta gör, att jag för min del icke kan vara med om öppen omröstning, utan anser, att den slutna erbjuder *större* fördelar.

I teoretiskt hänseende är den öppna omröstningen visserligen förträfflig, och under ideala förhållanden kunde naturligtvis intet annat omröstningssätt komma i fråga än det öppna; men nu äro människorna ganska ofullkomliga, och detta gör, att man behöfver hafva andra metoder för omröstningen än i en idealstat, för att de röstandes åsigtar fritt må göra sig gällande. Ingen har heller ens bland dem, som påyrkat öppen omröstning, vågat gå så långt, att han äskat sådan äfven vid riksdagsmannaval. Men vill man ställa sig på den ståndpunkt i fråga om den öppna omröstningens

betydelse och verkningar, hvarpå motionären och hans meningsfränder stå, så måste man naturligtvis införa detta omröstnings-sätt äfven vid riksdagsmannaval. Ty det är ju gifvet, att man äfven der bör säga sin mening öppet och ärligt och manligt, liksom vid omröstningar inom riksdagen. Att motionären icke framlagt något förslag i denna riktning, visar, att den i motionen förfäktade meningen icke kan konsekvent genomföras i hela sin vidd.

Nu har hos oss den slutna omröstningen fungerat ganska väl, och de anmärkningar, som mot densamma gjorts, äro icke värre, än att de olägenheter, som skulle följa af den öppna voteringen, blefve *vida större*. Det står hvar och en fritt att yppa sin mening både i riksdagen och inför valmännen; och då kan jag icke förstå, hvarför man skulle komma med en ändring, som icke visat sig af behovet påkallad, i synnerhet som det här framlagda förslaget icke är tillfredsställande, och ingenting gjorts för att söka undanröjda de olägenheter, som faktiskt visat sig träda fram i de länder, der man har öppen omröstning.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Holmgren i Varnhem: Herr talman, mina herrar! Det skulle vara mycket ogranlaga att taga herrarnes tid i anspråk för att uppräknade de skäl, som föranleda mig att rösta för den föreliggande motionen; det vore så mycket mera ogranlaga, som man dervid stöter en viss otålighet att få slut på förhandlingarna, som i dag gör sig gällande i denna kammare. Men då jag nu icke ämnar genomgå de skäl, som för mig synas vara öfvertygande för motionens antagande, skall jag dock tillåta mig angifva det skäl, som för mig är hufvudsakligen afgörande, och det är att, så vidt jag vet och kunnat inhemta, den öfvervägande största delen af svenska folket icke blott önskar, utan fordrar, att i riksförsamlingen beslutet skola likasom förhandlingarna vara offentliga och icke hemliga. Detta betyder för mig så mycket, att jag endast af detta skäl skulle finna mig föranlåten att yrka bifall till motionen. Men då äfven det starkaste motstånd emot en sak icke skadar densamma så mycket som ett klen försvar, skall jag taga mig friheten påpeka svagheten i konstitutionsutskottets afstyrkande utlåtande. Jag skall icke uppläsa hvad som står i början af detta konstitutionsutskottets utlåtande, utan skall för herrarne påpeka följande tirader:

»Hvad som till stöd för den öppna omröstningen åberopats från förhållandet inom utländska nationalrepresentationer kunde först då tillerkännas någon egentlig vikt, om det ådagalades, att den främmande plägseden med fördel läte tillämpa sig på våra förhållanden».

Den omständigheten, att i nästan alla civiliserade länder — utom Kina, Ryssland och Turkiet, enligt hvad friherre Barnekow påpekade — hyllas den plägseden att votera öppet, anser utskottet

Ang. öppen omröstning i Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

ej visa, att denna plägsed kan tillämpas å våra förhållanden; det vill säga, utskottet håller före, att våra svenska förhållanden äro så speciellt olika alla andra länders förhållanden, att vi här icke kunna gifva sanningen den gärden att öppet och ärligt uttala vår öfvertygelse i de frågor, hvarom vi här fatta beslut — svenska representanters hjernor skulle således vara alldeles annorlunda beskaffade än hjernorna i andra länder. Men då skall konstitutionsutskottet bjuda på någon bevisning också — det kan ej åliggera reservanterna. Bevisbördan ligger här ovilkorligen på utskottet, som har att påvisa de säregna förhållanden, under hvilka svenska representanter arbeta och som skulle göra, att desse ej kunna öppet uttala sitt votum.

Detsamma har emellertid, mina herrar, från en viss sida alltid sagts om hvarje föreslagen reform, äfven den allra minsta. Då man här i vårt land begärde den reformen, att Sveriges jord skulle undergå storskifte, så sade de konservative, de samhällsbevarande: »nej, det är en omstörtning; våra förhållanden tillåta oss ej att gå in på den reformen». När man sedan begärde representationens omdaning, fick man till svar: »nej, det är en revolution; våra förhållanden tillåta icke alls en sådan reform». När det begärdes lika arfsrätt för man och qvinna, sade man också: »nej, detta är en revolution; våra säregna förhållanden tillåta icke en sådan reform». Så har man sagt vid alla dylika tillfällen, men, som vi veta, ha dessa olycksprofeter aldrig fått rätt; och jag är öfvertygad om att olycksprofeterna i denna fråga ej heller få rätt, då en gång, jag hoppas inom kort, denna reform blir en verklighet.

Sedan säger utskottet här: »i allt fall hade det icke visat sig, att det hos oss häfdvunna omröstningssättet medfört några olägenheter». Ja, så har man alltid sagt, då det begärts en reform, en förändring af det bestående — »förhållandet, som det nu är, är det allra bästa, det tänkbarast bästa». Så sade man om de fyra stånden också: »de ha ju arbetat så öfverdådigt under århundraden, så det kunde ej komma i fråga att upphäfvade dem».

Vidare heter det: »Särskildt berättigade icke det sätt, hvarpå svenska folkets ombud hittills utöfvat Riksdagens beslutanderätt, till det påståendet, att en öfvergång till den öppna omröstningen vore af behofvet påkallad». Naturligtvis; det är detsamma, som i alla tider sagts vid alla föreslagna reformer.

Slutligen, mina herrar, skall jag tillåta mig påpeka, att det är omöjligt, att representanternas frihet skulle kunna bindas derigenom att de vilja vara sanna. Sanning och frihet äro så nära förenade, att det är en psykologisk och logisk omöjlighet att resonera så, som utskottet här gjort. Att försöka resonera så och att söka bibringa tänkande menniskor sådant, det gränsar åtminstone till det omöjliga.

Mina herrar, vi befinna oss nu i sista året af detta sekel. Detta sekels största skald uttalade såsom sitt sista ord: »mera ljus!» Skalden hette Göthe. Jag har trott, att vi skulle kunna instämma i detta yttrande, nu i seklets sista timmar, och tillropa våra efterkommande: »mera ljus!» Som herrarne ha sig bekant, uppföres nu ett nytt riksdagshus i Norrström. Der skola då våra efterträdare fatta visa rådslag och stifta lagar i ljuset med sanning och rätt.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Jag vill be att i detta sammanhang få berätta en liten historia. Det var en gång en romersk byggmästare, som kom till en romersk senator och erbjöd sig att bygga ett hus, så beskaffadt, att han skulle från sitt hus kunna se allt hvad andra gjorde, men ingen skulle kunna blicka in och se, hvad han gjorde. Det var en arkitekt. detta. Men den här senatorn sade till arkitekten: bygg hellre ett hus, så beskaffadt, att allt hvad jag gör kan ses af alla. Jag tänker mig, att hvarje ärlig, rättfärdig och sanningsälskande representant skulle besjålas af samma öfvertygelse som denne romerske senator och säga öppet och ärligt: »låt mig vandra så, att hvad jag gör och säger kan ses och höras af alla».

Jag har blott några få ord att tillägga i anledning af hvad den ärade talaren på bohuslänsbanken, herr utskottsledamoten Ljungman yttrade. Han sade, att den öppna omröstningen medfört stora olägenheter i de länder, der sådan omröstning praktiseras. Ja, det fins ingenting, herr Ljungman, som icke medför stora olägenheter, särskildt då vi ju, såsom jag och vi alla och herr Ljungman erkänna, ha att arbeta med så många ofullkomligheter. Men den omständigheten, att elden orsakar skador till värde af, så vidt jag vet, 90 milliarder årligen och sålunda medför ofantligt stora olägenheter, den omständigheten, herr Ljungman, kan dock ej hindra, att människor måste begagna sig af elden och att den ej får monopoliseras, icke ens i kraft af ett konstitutionsutskottsbetänkande. Det må nu vara med våra ofullkomligheter huru som helst, så kan det dock ej hindra, att vi söka närma oss fullkomligheten och gifva sanningen dess rätt och älska ljuset. Med denna uppfattning, herr talman, ber jag att få yrka afslag å utskottets utlåtande och bifall till motionen samt den utskottsbetänkandet vidfogade reservationen.

Herr Walter: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är nu så ofta debatterad, och så många skäl för och emot saken hafva blifvit anförda, att jag för min del icke tilltror mig att kunna tillägga något enda tyngre vägande skäl för motionens antagande. Af de anförda skälen är det emellertid ett, som jag för min del anser vara ensamt fullkomligt tillräckligt att kullkasta allt motstånd, och detta skäl är valmännens absolut *okränkbara* rätt att veta, hvad de herrar, som de gifvit sitt förtroende, göra och låta. Det skälet anser jag, som sagdt, nog betydande att

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.

(Forts.)

uppväga alla motskäl och utgöra tillräcklig grund för förslaget antagande.

Då jag upptog denna motion, var det icke med någon tilltro att omedelbart få saken igenom, men jag har föreställt mig, att det möjligen skulle kunna blifva votering, och denna votering kan hafva sin betydelse. Utgången deraf kan gifva valmännen en måttstock, med hvilken de kunna mäta tillståndet i denna kammare.

Låtom oss därför som redlige män skaka af oss det här hemlighetsmakeriet och antaga den öppna voteringen, ty den är dock ovilkorligen den enda riktiga, man må säga hvad man vill. Den vid konstitutionsutskottets betänkande fogade reservationen visar, att inom detta utskott *ännu* finnas män med öppen och klar blick för denna frågas kraf. Detta ger mig, herr talman, anledning att yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Nydahl* och *Eriksson* i Bäck.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mina herrar! Det kan icke förnekas, att ifrågavarande motion är mycket berättigad. Ty det lärer väl icke vara möjligt att bestrida, att här föreligger en inkonsequens i grundlagen. Såväl förhandlingarna i kamrarna som riksdagstrycket i allmänhet är offentligt. Men omröstningen i kamrarna skall vara sluten. Det är således, enligt mitt förmenande, en stor oegentlighet, som föreligger här.

Nu har vice ordföranden i konstitutionsutskottet sagt, att riksdagsmannen kan tala om för sina valmän, huru han röstat i riksdagen. Ja, det visste man förut, att man kan få tala om för sina valmän, huru man röstat. Men det är icke detsamma, om man talar om det sjelf, som om en officiel handling talade om det. Det är klart, att valmännen få i alla fall veta sanna förhållandet genom de upplysningar, som riksdagsmännen lemna dem. Men det är icke tillräckligt med detta; valmännen söka upplysningar på andra håll, och då kunna de i många fall få vilseledande upplysningar. Det är icke obekant för vice ordföranden i konstitutionsutskottet, att på senaste tiden har vid valen förekommit en mycket kraftig valrörelse; och dervid är det åtskilliga personer, som tagit till sin uppgift att lemna valmännen upplysningar, huru kandidaten röstat i de viktigaste frågorna. Dessa personer äro visserligen i synnerhet i landsorten i allmänhet trovärdiga och hederliga personer, men de få i många fall vilseledande uppgifter, som de tro på, och komma följaktligen att lemna valmännen origtiga upplysningar om riksdagsmännens görande och låtande i kammaren. Jag tror således, att det skulle vara en trygghet för riksdagsmännen sjelfva, om de offentliga handlingarna finge ligga till grund för de upplysningar, som valmännen i sjelfva verket äro mycket berättigade att få.

Jag skall icke taga upp tiden med att yttra mig längre. Ty det kunde ju hända, att någon kunde säga till mig detsamma, som, så vidt jag icke hörde orätt, samme vice ordförande i konstitutionsutskottet sade till en föregående talare, nemligen, att »om han tänkt, innan han talade, så hade han icke sagt så». Jag skall därför endast be att få läsa upp ett par moment, som reservanterna citerat ur motionen. Jag gör det därför, att jag anser de deri anförda skälen mycket kraftiga; och de hafva dessutom tillkommit på det sätt, att motionären först skrifvit ner dem och reservanterna sedan citerat dem och följaktligen haft tillräcklig tid att tänka på innebörden af dessa ord, så att jag tror, att de icke äro förhastade. Jag anser också, att det är nyttigt, att de komma in i Riksdagens protokoll, på det att de, som läsa dessa, må få tillfälle att se dem:

»Det alltmer ökade intresse, hvarmed allmänheten omfattar Riksdagens förhandlingar, berättigar den till att kunna erhålla fullständig kännedom såväl om det sätt, hvarpå besluten inom Riksdagen tillkomma, som ock om hvarje särskild riksdagsmans åsigt i de på dagordningen stående frågorna. Jag är öfvertygad om att allmänna opinionens kraf på öppen omröstning inom Riksdagen är från år ökat och fortfarande ökas; och jag finner det naturligt, ty svenska folket har obestriddligen rätt att kontrollera, huru dess representanter i nationalförsamlingen fullgöra sitt ansvarsfulla, magtpåliggande uppdrag.

Att öppet och ärligt uttala sin öfvertygelse är kärt för hvarje sjelfständig, redbar och tänkande man; för riksdagsmannen är det en skyldighet. Må man därför sätta honom i tillfälle att äfven vid omröstningar med den 'manliga frimodighetens tilltalande karakter' afgifva sin röst och visa, att det hos honom finnes en man bakom ordet.»

Jag skall, herr talman, inskränka mig till att yrka afslag på utskottets förslag och bifall till motionen.

Herrar *Olsson* i Mårdäng och *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr Nyström: Herr talman, mina herrar! Då jag tänker yrka bifall till reservanternas och motionärens förslag, har jag ansett mig böra vid detta tillfälle motivera detta yrkande.

Om man jemför de skäl, som utskottet angifvit, med dem, som anförts af motionären och reservanterna, så kan man icke undgå att finna, att de förra väga synnerligen lätt. Å ena sidan anföres erfarenhet och praxis från dels våra grannländer, dels hela det civiliserade Europa och Nordamerikas Förenta stater. Å andra sidan står endast utskottets yttrande, att saken har varit före förut och afslagits af den svenska Riksdagen, samt utskottets uppgift, att förändringen icke passar för våra förhållanden. Jag

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

skulle då vilja fråga: när det i många andra hänseenden är lämpligt att hemta förebilder från utlandet i fråga om restriktiva bestämmelser, i fråga om tullskydd och sådant, skulle det då icke äfven vara lämpligt att från utlandet hemta reformtankar och införa dem hos oss? Vi se, att motionären har visat, att en stor tidsbesparing skulle vinnas i kamrarnes arbete genom införande af öppen omröstning. Mot detta ställer utskottet den förklaringen, att en del talare måste upptaga kammarens tid med att motivera den röst, de komma att afgifva. Det är alldeles tydligt, att den tid, som vinnes å ena hållet, mer än motsvarar den, som förloras å det andra, och att utskottets skäl således härvidlag icke har något värde.

Går jag till utskottets utlåtande, så finner jag der ett erkännande, som är af synnerligt värde för reservanterna och motionären. Utskottet erkänner nemligen, att det är det naturligaste och det mest manliga, som skulle få sitt uttryck genom motionärens förslag, och erkänner tillika, att det är en rättfärdig princip, som genom detsamma häfdas, men denna princip vore opraktisk att genomföra och skulle icke passa för våra förhållanden eller ega något fog i vårt riksdagslif. Jag vill då fråga, om man, när man erkänner en princip som den rigtigaste och naturligaste, icke under alla förhållanden bör söka inrätta sig efter denna. Detta utskottets erkännande innebär, att vi för närvarande äro inne på en onaturlig väg och en oriktig princip, men att denna onaturlighet och denna origtiga princip icke har något inflytande på våra förhållanden, skulle innebära, att vi i strid med vice ordförandens i konstitutionsutskottet utsago skulle intaga en så god sedlig ståndpunkt, att vi kunde arbeta på ett godt sätt äfven med en oriktig princip. Sammanställer man det uttalandet med utskottets andra uttalanden, att det är nödvändigt att bibehålla sekretessen i omröstningen, därför att man måste frigöra sig från påtryckningar, får det en mycket egendomlig belysning.

För min del finner jag detta utskottets skäl för afslag vara af den beskaffenhet, att det är ganska genant för de flesta af kamrarnes ledamöter, och finner det vara det bästa skälet just för att antaga motionärens förslag. Ser jag saken från de enskilda representanternas synpunkt, kan jag icke neka, att öppen omröstning skulle för mången vara en lättnad. Man kan icke alla gånger, vare sig genom instämmande eller yttrande, tillkännagifva sin mening i viktiga frågor; men det skulle vara en stor lättnad, om man genom den öppna omröstningen finge tillfälle att inför kammaren och inför landet tillkännagifva sin mening. Derigenom skulle också ansvarighetskänslan hos kamrarnes ledamöter väckas. Man skulle känna sig förpligtad att på ett mera fullständigt sätt sätta sig in i frågor, om hvilka man icke på förhand har någon bestämd mening.

Den öppna omröstningen har äfven en annan betydelse, som

jag tror är af stor moralisk innebörd. Som vi veta, är i det vanliga lifvet öppenhet mellan menniskor af stort värde, då det är fråga om att menniskor skola närma sig till hvarandra och arbeta tillsammans. En sådan öppenhet skulle också vara till gagn i kamrarne. Den skulle vara till gagn så till vida, att man icke behöfde misstänka, att någon talade si och röstade så. Man finge alltid veta, hvar en ledamot stode, och detta skulle hafva en god inverkan på samarbetet mellan ledamöterna och helt säkert äfven på samarbetet mellan representanterna och valmännen.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

På grund af hvad jag anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionärens förslag.

I detta anförande instämde herrar *Lovén, Byström, Wavrinsky, Aulin, Svensson* i Karlskrona, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Wallentin, Thylander, Styrländer, Norberg*, och *Nordin* i Sättna.

Vidare yttrade:

Herr Boëthius: Jag skall till en början bedja att få vitsorda sanningen af herr Ljungmans svar till den förste talaren, herr friherre Barnekow, nemligen angående hans påstående, att ingen diskussion förekom i utskottet om denna fråga. Det förekom verkligen diskussion, och särskildt fick jag tillfälle att yttra mig.

Jag skulle icke vidare fäst mig vid friherre Barnekows märkliga upplysning, att Sverige, med afseende på omröstningssättet, är likställt med Turkiet och Ryssland, hvilket ju skulle innebära, att Turkiet och Ryssland hafva slutet omröstning, ehuru de, som bekant, icke hafva någon omröstning alls. Jag skulle icke vidare hafva strukit under detta, så vida det icke gjort intryck på en så idealt formad hjerna som den ärade representanten från Vestergötland. Han tog nemligen upp detta argument och fann deri ett ytterligare stöd för sin åsigt. Jag tror, att det icke har mycken betydelse, eftersom dessa länder icke hafva några omröstande församlingar.

Den ärade representanten från Vestergötland anförde åtskilliga skäl för den ifrågasatta reformen, bland annat att svenska folket blifvit lyckliggjordt med storskiftet. Han sade, att när storskiftesfrågan uppkom, var det många, som yrkade på en sådan reform, under det andra sade, att den var högst olämplig. Nu gick det bra; deraf följer, menar han, att man måste antaga äfven denna reform. Ja, den naturliga följden häraf skulle vara, att man måste antaga *alla* reformer, som påyrkas. Åtskilliga yrka t. ex. på statskyrkans afskaffande, fastän andra anse, att detta skulle medföra ganska stora olägenheter. Enligt herr Holmgrens resonnement skulle vi då vara skyldiga att genast afskaffa statskyrkan.

En ärad talare på stockholmsbänken sade, att, då vi i andra hänseenden hemta exempel från utlandet, böra vi göra det äfven

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

i detta afseende. Konseqvensen deraf skulle emellertid blifva den, att vi böra hemta allt möjligt från de utländska stater, från hvilka vi hemtat något. Således borde vi också införa det preussiska militärsystemet, eftersom vi infört det preussiska tullsystemet! För min del tror jag dock icke, att denna regel håller streck.

Vidare yttrade representanten på stockholmsbänken, att, om man erkänner att en princip är riktig, måste man i alla hänseenden tillämpa densamma. Äfven derpå tillåter jag mig tvifla. Det är ju en riktig princip, att man icke bör inlåta sig i slagsmål, men blir man öfverfallen af ligapojkar, så tror jag, att det icke är skäl att hålla på denna princip, utan att det är bäst att försvara sig. Derför att en princip i och för sig är riktig, kan och bör man således icke under alla förhållanden tillämpa densamma.

Denna fråga är nu sådan, att man kan resonera utomordentligt mycket derom, och jag tror näppeligen, att det finnes något bättre ämne för en talöfning inom en gymnasialafdelning. Jag vill gerna medgifva, att det finnes utmärkta teoretiska skäl för den öppna omröstningen, och därför finner jag det helt naturligt, att många äro för densamma, men jag vill framställa några synpunkter.

Är det så, att man anser, att öppen omröstning är det enda rigtige, då bör den väl tillämpas på hela statslivet. Är det så, att svenska folkets representanter nödvändigt skola rösta öppet, hvarför skola då icke äfven valmännen rösta öppet? Jag anser, att det är en ovilkorlig konseqvens, att om man skall antaga öppen omröstning i Riksdagen, så bör man äfven införa öppen omröstning vid riksdagsmannavalen, ty fordrar man af dem, som här utöfva det högsta medborgerliga förtroendet, att de skola rösta öppet, hvarför skulle man då icke fordra detsamma af medborgare, som utöfva den högsta medborgerliga rättigheten?

I ett afseende tror jag vidare, att detta öppna omröstnings-sätt skulle komma att föranleda bestämda svårigheter, nemligen vid de gemensamma voteringarna. Det kan, mina herrar, inträffa sådana omständigheter mellan den första voteringen och den gemensamma, att en representant med full rätt kan vilja ändra sitt votum, men då han icke vid den gemensamma voteringen får anföra något skäl, hvarför han så gör, så skulle han på detta sätt komma att framstå i en högst otreflig dager.

Här har talats om valmännens rätt att få veta sina representanters mening. Mina herrar, jag tror, att vi litet hvar skulle anse såsom en verklig fördel, om vi kunde meddela våra valmän, huru vi i hvarje fråga röstat, och jag tror, att, om någon representant för sina valmän bakom ljuset, så blir det nog uppenbart. Jag vågar dock påstå, att här är det icke så mycket fråga om valmännens intressen, utan frågan gäller mera några andras intressen. Det gäller dem, som vilja terrorisera Riksdagen. Det finnes nemligen inom pressen vissa tendenser att vilja utöfva otillbörligt

tryck på Riksdagen, att vilja begagna sig af den obenägenhet, som åtskilligt godt folk har för att blifva skandaliserade i pressen, att begagna sig deraf för att inverka på deras öfvertygelse och deras röstsätt. Det kan icke falla mig in att förneka pressens betydelse och rätt att behandla offentliga angelägenheter. Det vore enligt min mening den största olycka för vårt land, om denna rättighet fräntoges pressen, men ju större en fördel är, desto svårare blifva äfven missbruken, och *det är* ett missbruk, om personer, som äro oansvarige — ty desse pressmän äro faktiskt oansvarige vid sina angrepp mot riksdagsmännen — som kunna dölja sig under anonymitetens skydd och som mången gång äro mycket litet vederhäftige, om de genom proskriptionslistor öfver riksdagsmännen chikanera dem, icke inför deras valmän, men i allmänhet inför landet. För min del har jag aldrig dolt, huru jag röstat. För egen del är jag icke rädd för att blifva chikanerad i pressen. Det har jag visat förut, och hvad jag nu yttarat torde vara ett ytterligare bevis på att så icke är förhållandet. Men jag finner det onödigt att vidtaga en speciel grundlagsändring, på det att dessa herrar skola få tillfälle att ännu mera missbruka sin magt.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Utskottets vice ordförande behagade klandra mig, därför att jag icke följt med hvad som försiggått inom utskottet, och han yttrade, att om jag hade gjort det, skulle jag hafva funnit, att der blifvit anförda ganska starka motiv för afslag å ifrågavarande motion. Han har måhända rätt deruti, att jag icke följt med tillräckligt, men det förundrar mig ändock, att dessa starka motiv, som skulle hafva blifvit anförda inom utskottet, icke återfinnas i utskottsbetänkandet, ty i allmänhet bruka de motiv, som blifvit anförda inom ett utskott, äfven inflyta i betänkandet.

Hvad derefter beträffar vice ordförandens mot mig rigtade kländer, att jag icke hade reda på Rysslands och Turkiets författningar, så vill jag påpeka, att jag icke sagt, att de hade slutet omröstning, utan jag sade, att de icke hade öppen omröstning, och detta är icke detsamma. Jag har icke inlåtit mig på hvilka statsförfattningar de hafva.

Hvad den siste talaren beträffar, så har det många gånger väckt min förvåning, att konservativa talare här i Riksdagen gerna slå öfver, så att de gå till större ytterligheter än de radikale. Denne ärade talare nöjde sig icke med att hafva en liberal uppfattning, utan han gick ännu längre och ville, att äfven valmännen skola få rösta öppet.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.*

(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Herr Holmgren i Varnhem: Herr talman! Med anledning af hvad den ärade representanten på upsalabänken yttrade, så kan jag icke vara annat än tacksam för att han egnade någon uppmärksamhet åt min svaga hjerna, som han påstod var ideelt anlagd. Jag visste nog, att herr professor Boëthius är intresserad för mycket, men jag visste icke förr än nu, att han var frenolog. Han har aldrig undersökt min hjerna, och jag ämnar icke låta honom göra det i syfte att få reda på hvad jag anser vara rätt och sant. Herr professorn är alltid en god och älsklig personlighet, och vid sådant förhållande vore det väl icke för mycket, att han icke gjorde sig skyldig till en förvrängd framställning. Jag har aldrig sagt och kommer aldrig att säga, att storskiftet och åtskilliga andra saker skulle kunna anföras såsom exempel på att denna reform skulle antagas, utan jag anförde såsom exempel på huru vederbörande utlätit sig i hvarje fråga, att det var ett liknande utlåtande, som afgafs vid detta förslags antagande som vid alla dylika reformers genomförande. Men detta är icke det samma, som herr Boëthius lade i min mun. För öfrigt vill jag säga, att man bör icke uppkonstruera sådana spöken, som herr Boëthius gjorde genom att skrämman för pressen. Den är naturligtvis farlig, då den får handla i skumrasket, men deremot mindre farlig, då den får handla i ljuset och bedöma allt i ljuset. Det var från den synpunkten, jag sett saken, och det synes mig vara omöjligt att påstå, att förtrycket för de enskilda representanterna eller intränget på deras öfvertygelse skulle blifva större derigenom, att öppen omröstning infördes. För öfrigt har jag icke alls, såsom herr Boëthius sade, accepterat friherre Barnekows yttrande, utan jag endast hänvisade till det obestriddiga faktum, att Norge, Danmark, England, Frankrike, Österrike, Ungern och Schweiz hafva öppen omröstning. Nå väl, frågade jag, finnes det då några förhållanden, så säregna för vårt svenska folks hjernor, att icke det skulle kunna underkasta sig denna förändring att rösta öppet. Således träffades jag icke alls af herr Boëthius' yttrande.

Till sist vill jag endast säga det, nemligen att lita på hvad lärda professorer och doktorer säga, för att icke tala om juristerna, hvilka, enligt Wikners utsago, äro dåliga kristna, det vore ju att göra sig skyldig till den mest kultiverade öfvertro, något, som ingen i denna kammare vill göra.

Herr Hammarlund: De två representanter från konstitutionsutskottet, som försvarat det föreliggande betänkandet, hafva med styrka framhållit, att vi, som vilja införa öppen omröstning i Riksdagen, icke äro konsekventa, ty om vi det vore, skulle vi fordra öppen omröstning äfven vid valen. Det vore, enligt deras mening, en alldeles ny princip att införa öppen omröstning i fråga om beslut, men bibehålla slutet omröstning vid val.

Gent emot detta ber jag att få påpeka, att det icke är någon

ny princip att hafva öppen omröstning i fråga om beslut, men deremot slutet i fråga om val. Jag ber att i detta hänseende få hänvisa till våra kommunalstämmor och kyrkostämmor ute på landet och våra stadsfullmäktige i städerna. Der förekommer öfver allt öppen omröstning i fråga om beslut, men medgifves slutet omröstning i fråga om val. Kommunalstämmodförordningen stadgar: »Åskas omröstning, verkställes den öppet — — —», och i följande paragraf heter det: »Val skall, der så åskas, förrättas med slutna sedlar». I kyrkostämmodförordningen var det ända tills på 1880-talet föreskrifvet, att äfven val skulle ske öppet. Emellertid insågs det allmänt, att detta verkligen var en olägenhet, och förslag blef därför väckt, att slutet omröstning skulle medgifvas vid val å kyrkostämman. Detta förslag blef också af båda kamrarne bifallet, utan att från någon sida den invändningen gjordes, att konsekvensen fordrade införande af slutet omröstning äfven i fråga om beslut å kyrkostämman.

Detta är en princip, som jag tror vara allmänt genomförd, att när det gäller val, skall omröstningen vara slutet, men icke i fråga om beslut. Hvad som nu här yrkas är alltså, såsom jag tillåtit mig påpeka, ingen nyhet alls, utan är allmänt gällande på, snart sagdt, hvarje annat område i vårt land, icke blott vid allmänna förhandlingar, utan äfven vid förenings- och andra sammanträden, der omröstningar om beslut och val förekomma. Då jag hyllar den principen, att en man skall stå bakom sitt ord, yrkar jag bifall till motionen.

Med herr Hammarlund förenade sig herrar *von Friesen*, *Eklund* i Stockholm, *Nilson* i Lidköping, *Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *Broström*, *Hammarström*, *Fehrsson* i Borrbj, *Öhngren*, *Bromée*, *Norman* och *Nordin* i Hamnerdal.

Herr Ljungman: Beträffande friherre Barnekows anförande, särskildt i hvad det rigtade sig gent emot utskottets betänkande, ber jag få anmärka, att den nämnde talaren väl borde hafva sig bekant, att man inom utskottet varit angelägen att få så många ärenden som möjligt in till kamrarne före påsk för att sedan kunna desto intensivare egna sig åt de större frågor, som ännu återstå och hvilka kräfva mycket arbete. Det fans således intet skäl att nedlägga något särskildt arbete på en motion, som hittills alltid blifvit af Riksdagen afslagen. Hade man deremot gjort detta, så skulle man ju för detsamma hafva offrat en tid, som varit väl behöflig för viktigare angelägenheter behandling.

Hvad frågans hufvudpunkt beträffar, synes det mig vara klart, att den innebär — låt vara på omvägar — en principiell ändring i vår representation. På grund af de olägenheter, som fosterlandet erfor genom det starka partiväsendet under 1700-talets s. k. frihetstid, infördes i vår riksdagsordning i dess 1 § en

Ang. öppen omröstning i Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

bestämmelse derom, att riksdagsmännen icke skulle kunna *bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar*, d. v. s. icke mot-taga några s. k. mandat af sina valmän. Men om öppen omröstning hos oss infördes, blefve antagligen förhållandet här detsamma som i Norge, nemligen att riksdagsmännen vid valen finge förbinda sig att rösta efter ett visst partiprogram.

Det är alldeles uppenbart, att den öppna omröstningen erbjuder vida större utvägar än den slutna för ett partityranni att göra sig gällande. De, som tillhört denna kammare en längre tid, minnas väl, att vid sådana tillfällen, då partiintressena stått starkare än eljest emot hvarandra, framdrifver man alltid ett slags öppen omröstning vare sig genom reservationer eller derigenom, att hvar och en tvingas att yttra sig. Det är alldeles gifvet, att om man finge öppen omröstning, skulle det gå ännu längre; pressen skulle då begagna tillfället att allt värre och kraftigare inverka.

Det förhåller sig så, att öfverallt, der man har en minoritet, som finner sig tillbakasatt, yrkar denna minoritet på ändringar. I Danmark, der man har öppen omröstning, begärde, om jag minnes rätt, för några få år sedan den yttersta venstern att få slutna omröstning införd. Det ligger ju också i sakens natur, att den, som icke är belåten med de för handen varande förhållandena, skall begära ändring i hopp om att derigenom kunna vinna något bättre. Naturligtvis skall för en minoritet den slutna omröstningen vara bättre än för ett starkt parti, ty det starka partiet har alltid större utsigter att hålla disciplinen vid magt, om man har öppen omröstning, än om man har slutna.

Hvad exemplet från utlandet beträffar, hafva samtliga de herrar, som återopat sig på förhållandena i de utländska representationerna, förbisett den omständighet, som dock blifvit här påpekad, att i flera af de nämnda representationerna en minoritet har rätt att begära slutna omröstning. Denna minoritet behöfver heller icke vara så synnerligen stark; i allmänhet torde 25 å 30 personer ega rätt att begära slutna omröstning, äfven om detta icke så ofta förekommer. Enligt det förslag, som här föreligger, skulle emellertid en dylik rätt icke tillkomma riksdagsmännen.

I utlandet har man äfven försökt — och dylika bestämmelser äro också gällande i ett och annat land — att införa öppen omröstning i fråga om riksdagsmannaval. Och om man verkligen vill utdraga konsekvenserna af den motivering, som framstälts för den öppna omröstningen, måste man äfven välja riksdagsmän genom öppen omröstning. Eljest är man ovilkorligen inkonsekvent. En man bör stå bakom sitt ord i det ena fallet lika väl som i det andra. Om den slutna omröstningen är förkastlig i det ena fallet, är den det också på alldeles samma skäl äfven i det andra fallet.

Hvad sakens kärnpunkt beträffar, är det aldrig påvisadt, att den öppna omröstningen har uteslutande fördelar och den slutna omröstningen uteslutande olägenheter. Man finner för visso för-

delar och olägenheter på båda sidorna. Men det är heller icke påvisadt, att fördelarne äro så öfvervägande i fråga om den öppna omröstningen, att vi därför böra ändra vår riksdagsordning. Det är i sjelfva verket icke fråga om en obetydlig ändring, ty denna ändring drager med sig rätt stora konsekvenser. Ofta kunna dylika ändringar se mycket små ut, men ändock medföra betydande resultat. Om vi beslöte oss för allmän och lika rösträtt samt öppen omröstning i kamrarne och vid riksdagsmannaval, så skulle detta kunna genomföras genom att ändra blott några få paragrafer i grundlagarne. Likväl skulle dessa ändringar helt och hållet omskapa vår konstitution, de skulle alldeles omdana vår nuvarande statsförfattning. Jag tror därför, att de, som i denna fråga ställa sig på det beståendes ståndpunkt, handla klokare än de, som yrka ändring, och jag ber att för den skull få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Herr David Bergström: Herr talman! Konstitutionsutskottets ärade vice ordförande lemnade, så vidt jag hörde rätt, en något egendomlig uppgift från Danmark. Han sade, att den yttersta venstern der hade för någon tid sedan påfordrat införande af slutna omröstning. Så vidt jag har mig bekant, yrkade den yttersta venstern i Danmark införande af slutna omröstning icke inom danska riksdagen, utan vid val till riksdagen, d. v. s. samma system, som vi i det afseendet hafva här i Sverige.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Restadius: Det är, herr talman, med mycken tvekan, som jag nu tager till orda, då jag vid minst tre föregående riksdagar yttrat mig i ämnet och svårligen kan nu hitta på något nytt. Men det synes äfven vara andra, som i likhet med mig haft vissa svårigheter derutinnan och ändock icke tvekat att taga till ordet. Jag gör ett undantag för *en* talare, nemligen friherre Barnekow, ty han har onekligen kommit med en alldeles ny upplysning, nemligen att i Turkiet och Ryssland icke finnes öppen omröstning. Jag hemställer dock till honom sjelf, huruvida han anser denna upplysning nödig och nyttig.

Det återopas i motionen, att åtskilliga af Europas länder hafva en sådan omröstning, som här är ifrågasatt. Men det har icke blifvit upplyst, huruvida inom dessa representationer ärendena bättre och säkrare och mera oveldigt bedömas än inom svenska Riksdagen. Jag skall be att få omnämna ett fall från ett af de land, som här äro uppräknade — jag skall dock icke säga hvilket. Då presidenten vid kammarens första sammanträde lifligt anmanat representanterna att iakttaga ett skickligt och anständigt uppförande — ordalagen voro måhända något finare, men meningen var densamma — så dröjde det icke mer än en qvarts timme, förrän der uppstod det vildaste gräl — jag minnes icke, om det

Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

äfvén blef slagsmål. Men om friherre Barnekow är intresserad att få veta, huruledes i de romanska ländernas representationer i ty fall sig förhåller, så kan han derom taga kännedom i tryckta böcker. Det har gått så långt, att man med oro motser den dag, då representationen i sin nuvarande form icke längre är tillräcklig att skydda ländernas frihet och sjelfständighet.

Jag återgår nu till sjelfva frågan. Denna kan ytterst hänföras under två synpunkter; den ena af dessa är, huruvida genom den öppna omröstningen karakteren hos riksdagsmännen bättre utvecklas än under nuvarande förhållanden, den andra är, huruvida ärendena komma att skyndsammare handläggas med begagnande af ett dylikt omröstningssätt.

Hvad den första frågan angår, så har vid flera föregående tillfällen erinrats derom, att karaktersbildningen skall vara afslutad, innan man blir riksdagsman, ty Riksdagen lämpar sig väl icke till att vara en skola i detta fall. Det kan också med skäl erinras om att, derest man införde den öppna omröstningen, personer skulle komma att rösta emot sin öfvertygelse, därför att de veta, att opinionen för tillfället blåser så eller så. Är det bättre än att kunna under den slutna omröstningens insegel rösta efter egen öfvertygelse? Denna fråga är en smaksak, hvilkens bedömande jag öfverlemnar till kammarens ledamöter.

Nu säges för det andra, att ärendena skola varda skyndsammare handlagda, derest omröstningen sker öppet. Jag svarar härpå, att tiden är i allmänhet tillräcklig för oss att handlägga de ärenden, som till Riksdagen hänskjutas eller dragas under dess pröfning. Det kan väl hända, att en eller annan gång den bestämda tiden öfverskrides, men jag tror dock ej, att man kan påstå, att tiden skulle kunna afknappas genom införande af öppen omröstning.

Vidare torde den omständigheten böra tagas under öfvervägande, att, derest detta förslag nu förklaras hvilande till nästa riksdag för vidare grundlagsenlig behandling och sedan upphöjes till lag, man finge mera tid att inom kamrarne egna åt de riksvärdande ärendena.

Det är vidare påpekadt, att en högt vördad ledamot af denna kammare, landshöfding Themptander, vid en föregående riksdag — jag tror det var år 1895 — hade ett yttrande i denna fråga, hvilket framkallade mycken uppmärksamhet. Äfvén han hänförde sig hufvudsakligen till dessa två punkter. Men det är så svårt att afgöra, om den ena meningen bör vara gällande framför den andra, att ingen kan med visshet säga, hvilkendera är den bästa. Då frågas: Om så är förhållandet, hvarför skall man då behöfva ombilda ett förfaringssätt, som i praktiken visat sig godt och lämpligt?

Men landshöfding Themptander gick icke så långt, som motionären gjort i sitt förslag. Han föreslog, att man för sakens vinnande borde hemställa, att derest ett visst antal begärde slutet

omröstning, skulle en sådan ega rum eller tvärtom. I Frankrike finnes — såsom också är påpekadt — utväg att få slutet omröstning. Nu hemställer jag till vännerna af det förfaringssätt, som motionären har föreslagit, om icke skäl kunna förefinnas att tillse, om icke äfven i Sverige någon begränsning af den öppna omröstningen måtte ske, innan den införes som regel.

Atskilliga talare hafva uppträdt mot utskottets förslag och underkastat detsamma ett kritiskt skärskådande. Ja, hvad utskottets skäl angår, skall jag icke hålla så mycket på dem, ty de kunde hafva varit bättre, men då slutet är godt, är allting godt.

En person har här med all styrka sagt, att vi borde antaga den öppna omröstningen, därför att vi derigenom skulle sprida mera ljus öfver våra förhandlingar, och han åberopade som skäl därför ett yttrande af en verldsberömd skald, som på dödsbädden påkallat mera ljus. Men härvidlag är anmärkningsvärdt, att ett sådant yttrande har skalden aldrig fält. När döden i hela sitt allvarliga majestät träder fram för människans blick, då har hon annat att göra än att tillverka fraser.

Samme talare yttrade också, att det skulle gå mera öppet och ärligt till, derest den öppna omröstningen infördes. På de skäl, som jag redan har antydt, vill jag allvarligen ifrågasätta, huruvida han icke kan blifva gäckad i denna sin förutfattade mening och huruvida icke partidisciplinen blir starkare och den fria självbestämmanderätten alltså mindre, än hvad nu är fallet.

Jag har icke något annat att tillägga, herr talman, än det, att jag tror mig med visshet kunna säga, att Riksdagen under det nuvarande förfaringssättet alltid iakttagit rikets sannskyldiga nytta, och att det icke är visadt, att genom förslaget rikets bättnad skulle på något sätt bättre iakttagas. Derför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Stockholm: Den siste talaren erkände, att utskottet icke anfört så synnerligen starka skäl för sin uppfattning, utan att bättre skäl skulle kunna ha anförts, och jag förmodar, att det var den ärade talarens mening, att i det anförande, som han nyss höll, framlägga dessa bättre skäl. Men, mina herrar, två af de skäl, som den ärade talaren anförde, synas mig icke vara bättre, utan snarare sämre än de af utskottet framlagda.

Han åberopade först som skäl för att vi icke skulle införa öppen omröstning, den omständigheten, att excesser blifvit begångna i vissa af de romanska ländernas riksförsamlingar, och om jag rätt fattade hans argumentation, skulle anledningen dertill hafva varit den, att man i dessa församlingar har öppen omröstning. Jag hemställer dock till den ärade talaren sjelf, om han verkligen tror, att dessa beklagliga excesser i riksförsamlingarna berott derpå, att man derstädes har öppen omröstning. Jag antager, att den ärade talaren sjelf vid närmare eftertanke icke

*Ang. öppen
omröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang. öppen
ömröstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

kan påstå något sådant. Naturligtvis bero dessa excesser på folkkarakteren i de sydliga länderna, der man är liffigare, häftigare och mera uppbrusande än i de nordligare länderna, men alldeles icke på att man har öppna ömröstningar i dessa riksförsamlingar.

Vidare förklarade den ärade talaren, att om vi skulle införa öppen ömröstning i Riksdagen, skulle detta föranleda kamrarnes ledamöter rösta emot sin öfvertygelse på grund af det partitryck, som han antog skulle förefinnas. Jag vågar hysa en bättre tanke om kammaredamöternas öfvertygelse, än att den skulle rätta sig efter, huruvida de skola öppet tillkännagifva sin mening eller icke. Jag tror icke, att det är berättigadt att utkasta en sådan beskyllning mot kammarens ledamöter. Jag är viss om att, vare sig man röstar öppet eller slutet, man röstar efter sin öfvertygelse här i kammaren, och jag anser just detta som ett skäl att införa den öppna ömröstningen.

Herr talman, jag skall tillåta mig att yrka bifall till reservationen.

Herr Nydahl: Den ärade ledamoten på upsalabänken förklarade, att han för sin del icke är rädd för den öppna ömröstningen. Ja, jag skulle tro, att det icke är många bland denna kammares ärade ledamöter, som vilja tillstå ens för sig sjelfva, att de för sin personliga del behöfva den slutna voteringen för att bevara sin sjelfständighet och rösta efter sin öfvertygelse. Det skulle då vara för andras räkning, för de förment mindre karaktersfastes skull, som man håller på det nu stadgade ömröstningssättet. Jag tror emellertid, att man härvidlag icke bör göra sig till något slags förmyndare för andra, utan att hvar och en bör rösta för det ömröstningssätt, som han sjelf känner sig vara mogen för. Då skulle det kanske inträffa, att motionärens förslag blefve enhälligt antaget i denna kammare.

Jag får för öfrigt säga, att jag anser, att den, som icke är tillräckligt sjelfständig för att kunna vara med om öppen ömröstning, saknar en ganska väsentlig förutsättning för representantkallet, och att man vid bestämmandet af det ömröstningssätt, som är passande för Riksdagen, icke bör taga hänsyn till en sådan persons önskan.

Jag anhåller om bifall till motionen.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Jag skall endast be att på de skäl, som reservanterna anfört, få yrka bifall till den föreliggande motionen.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen, som nu upptog nämnda yrkanden till proposition, fann det senare vara

med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som med afslag å hvad konstitutionsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 4 bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan.

Voteringen utvisade 80 ja men 84 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits af kammaren.

§ 7.

I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 12 riksdagsordningen.

Herr *P. Paulson* hade uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 236, hemställt, att Riksdagen måtte antaga såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 12 riksdagsordningen:

»Riksdagsman i Första Kammaren eger ej att för denna befattning något arfvode uppbära, men åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen. Vill han befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.»

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid vid utlåtandet fogats af herrar *Ljungman, Dahn, Gyllensvärd, Johnsson* och *Andersson* i Öhrstorp; samt af friherre *Barnekow* mot utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit föredragen, yttrade motionären

Herr *Paulson*: Herr talman! Vid 1894 års riksdag framkom i denna kammare en motion, som afsåg vissa ändringar i riksdagsordningen. Dessa ändringar innefattade dels förslag om förkortande af funktionstiden för Första Kammarens ledamöter, dels om nedläggning af census för valbarhet till samma kammare, dels om rätt för riksdagsman i Första Kammaren att åtnjuta resekostnadsersättning och arfvoden i likhet med riksdagsman i denna

kammare. Motionen i fråga afstyrktes af konstitutionsutskottet och vann icke heller Riksdagens bifall. Emellertid fogade sex ledamöter af konstitutionsutskottet från denna kammare vid betänkandet en reservation, hvilken af denna kammare bifölls. Reservationen innebar, hvad § 12 riksdagsordningen beträffar, den bestämmelsen, att riksdagsman i Första Kammaren skulle af statsmedel åtnjuta ersättning för resekostnad till och från riksdagen såväl vid dennas början och slut som då ledighet från riksdagsgörömlen af kammaren beviljats. Såsom kammaren behagade finna, öfverensstämmer således min motion på det närmaste med hvad denna kammare förut uttalat sig för, ty jag har ur motionen uteslutit yrkandet om ersättning för resor *under* riksdagen. Deremot anser jag det vara rättvist och billigt, att reseersättning tillkommer riksdagsman i Första Kammaren för resa till och från riksdagen. Det förefaller mig något egendomligt, att den, som väljes att utföra ett allmänt uppdrag, ett uppdrag, som ej är förenadt med arfvode eller inkomst och som skall utföras på annan ort, ej skall ha fri resa till den plats, der uppdraget skall utföras. Om man ser i förteckningen öfver Första Kammarens ledamöter, så finner man, att nära 40 stycken eller i hvarje fall öfver en fjerdedel af ledamöterna ha sin postadress i Stockholm och således ständigt bo der. Utan att på något sätt vilja yttra mig om dessa personers lämplighet såsom riksdagsmän, kan man dock ifrågasätta, huruvida det icke för ärendenas allsidiga utredning vore önskvärdare, att hos riksdagsmännen i Första Kammaren förefunnnes så stor ortkännedom som möjligt och att de af denna anledning valdes i största möjliga utsträckning från olika delar af vårt land. Nu vill jag visst icke påstå, att ett bifall till min motion skulle verka någon ändring härutinnan, men jag anser det dock riktigt, att riksdagsman från landsorten äfven skall betungas med resekostnadsersättning för uppdraget.

Hvad utskottets utlåtande vidkommer, så har utskottet hemtat sina afstyrkande skäl från tidigare utskotts utlåtanden, då fråga om förändring i riksdagsordningen förelegat. Men jag skall be att få fästa uppmärksamheten på att de utlåtanden, till hvilka utskottet refererar, afse förslag, som voro egnade att väsentligen rubba nu bestående förhållanden, förslag som, såsom jag nämnt, afsett dels nedsättning af census för valbarhet till Första Kammaren och dels införande af arfvode. Utskottet säger, att ett bifall till motionen skulle utgöra ett steg i riktning att upphäfva den Första Kammarens säregna karakter i jämförelse med Andra kammaren. Jag vädjar till herrarne, huruvida man någonsin kan tro, att ett antagande af mitt förslag skulle i det afseendet verka något slags förändring. Jag är öfvertygad om att något sådant kan man ej befara.

Vidare har utskottet trott, att den föreslagna förändringen skulle verka rubbning af de grundvalar, på hvilka vårt representa-

tionsskick hvilat. Mitt förslag innebär ju ingalunda införandet af den principen, att riksdagsman i Första Kammaren skulle vara aflönad. Uppdraget skulle ju fortfarande icke vara förenadt med arfvode. Förslaget skulle endast verka mera utjemnande kammarledamöterna emellan.

Herr talman! Då jag icke eger kännedom om hvad reservanterna kunna komma att yrka, eller om jag inom denna kammare har att påräkna någon anslutning till motionen, skall jag för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Johnsson: Jag anhåller deremot att få yrka bifall till motionärens förslag. Det kan förefalla besynnerligt, att jag uppträder för motionen, då Första Kammarens ledamöter inom utskottet icke yttrat sig för densamma, ehuru det är fråga om en förmån, som just skulle komma dem till godo. Vore jag öfvertygad om att denna tystnad från Första Kammarens ledamöter vore förestafvad af oegennyttia för statens intressen, då skulle jag för min del icke hafva satt i fråga, att Andra Kammaren skulle upp- taga förslaget för att derigenom söka tillägga Första Kammarens ledamöter en ersättning. Men om man granskar utskottets be- tänkande, så skall man finna, att det är helt andra skäl, än mån- heten om statens medel, som förestafvat utskottets beslut. Utskottet säger nemligen, att den af motionären föreslagna ändringen skulle utgöra ett steg i rigtning att upphäfva den Första Kammarens säregna karakter i jemförelse med Andra Kammaren. Jag förstår icke, hvad utskottet menar med uttrycket »säregna karakter». Att döma efter motiveringen, framgår det emellertid oförtydbart, att utskottet anser Första Kammarens ledamöter vara så situerade i afseende på deras ekonomiska ställning, att de icke behöfva den ifrågasatta ersättningen, samt att utskottet icke önskar, att något ändradt förhållande i fråga om riksdagsmannaupdrag för den kammaren inträder, utan anser, att ledamöterna der böra höja sig öfver ersättningsfrågan och vid uppdragets mottagande låta sig ledas af andra hänsyn. Ja, jag vill icke förneka, att ledamöter af Första Kammaren, som äro i den lyckliga ställning, att de icke behöfva fästa afseende vid den ifrågavarande resekostnadsersätt- ningen, kunna vara lämpliga för representationskallet. Men icke är det väl alldeles gifvet, att en person är lämplig till riksdagsman därför, att han är förmögen. Tvärtom kan i många fall en person, som i öfrigt eger de förutsättningar, som grundlagen uppställer för valbarhet till Första Kammaren, ock vara fullt lämplig, der denne ansåge sig utan allt för stora uppoffringar kunna mottaga uppdraget, men nödgas af detta skäl afsäga sig.

Det är äfven en annan omständighet, synes det mig, som borde vara bestämmande vid denna frågas afgörande. Ledamöterna af Första Kammaren borde nemligen sättas i den ställning, att de kunde för sitt uppdrag anses uppoffra lika mycket, vare sig de äro

boende i den ena eller andra delen af landet. Under nuvarande förhållande få de ledamöter, som äro boende aflägsat från Stockholm, i motsats mot de ledamöter, som äro boende i Stockholm, vidkännas en ökad utgift, motsvarande den reseersättning, hvarom nu är fråga. Om därför Riksdagen tillade dessa utom Stockholm boende ledamöter reseersättning, skulle ledamöterna för sitt riksdagsmannauppsdrag få vidkännas lika stora uppoffringar.

Under sådana förhållanden, och då jag anser, att Första Kammarens ledamöter mycket väl gjort sig förtjenta af denna resekostnadsersättning, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr Restadius: Såsom kammaren behagade finna af betänkandet, har ingen af Första Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet reserverat sig till förmån för motionen. Och då man kan antaga, att dessa ledamöters uppfattning af frågan är ett godt uttryck för den mening, som Första Kammaren deri hyser, vill jag fråga: hvad är det för skäl att, så att säga, pracka på Första Kammarens ledamöter en godtgörelse, som de icke vilja hafva?

Man har sagt, att de ledamöter, som äro bosatta utom Stockholm, tillskyndas högre utgifter än de, som hafva sina hem här. Det är sant. Men häremot ber jag att få invända, att de ledamöter af Andra Kammaren, som äro bosatta utom Stockholm, äfven få vidkännas högre utgifter än de, som äro här bosatta. Och aldrig har det stadgats i någon lag, att dessa senare skola ha mindre ersättning än de, som bo utom Stockholm.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på att förslaget kunnat hafva någon räckvidd, derest det framstälts, innan jernvägarne kommit till. Numera kan den utgift, som genom resekostnaderna åsamkas Första Kammarens ledamöter, anses vara af obetydligt slag. Kunna de uppehålla sig i Stockholm fyra månader om året utan ersättning, så kunna de också sjelfva bekosta sin resa hit och hem.

Då jag tycker, att några vidare ord ej behöfva spillas i denna fråga, skall jag, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungman: I motsats till den siste talaren skall jag yrka bifall till motionen. Jag gör detta äfven på den grund, att jag anser, att Andra Kammaren har rätt att yttra sig om bestämmelserna rörande Första Kammarens sammansättning, likasom Första Kammaren har rätt att yttra sig om Andra Kammarens sammansättning och om de förmåner, som dess ledamöter böra ha.

Jag finner utskottets uttryck om att den föreslagna ändringen vore »egnad att bidraga till en ingalunda önskvärd rubbning af *de grundvalar, på hvilka vårt representationskick hvilat*», icke

vara värdt att taga på allvar. Frågan är, så vidt jag kan förstå, af mycket ringa betydelse, och jag skulle helst sett, att motionären äfven begärt, att resekostnadsersättning också borde tillerkännas riksdagsman i Första Kammaren under riksdagen, då ledighet från riksdagsgöromålen af kammaren beviljats.

Jag skall emellertid, såsom sagdt, inskränka mig till att på de i motionen anförda skäl yrka bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen framställt proposition å de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för en expedition till nordöstra Grönland för efterforskande af S. A. Andrée och hans följeslagare, blef af kammaren jemväl bifallet.

§ 9.

Till handläggning företogs slutligen statsutskottets utlåtande n:o 37, i anledning af Riksdagens år 1898 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1897.

Efter föredragning af § 1, angående utbetalningar från anslaget till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän begärdes ordet af

*Ang. rese-
understöd åt
officerare.*

Herr Centerwall, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag tager mig friheten att stryka under en anmärkning, som är omnämnd under § 1 i förevarande utskottsutlåtande, såsom gjord af statsrevisorerna, om hvilken statsutskottet sedermera utlåtit sig. Jag gör det icke gerna, ty det är icke, för mig åtminstone, något nöje att komma med anmärkningar mot Konungens rådgifvare, i synnerhet som jag väl kan förstå, hvilken arbetsbörda som hvilar på dem och huru svårt det skall vara att i hvarje fall träffa det rätta, men jag gör det af skäl, som jag sedermera skall omnämna.

Såsom herrarne finna af statsutskottets utlåtande, upptages bland andra anslag på fjerde hufvudtiteln också ett extra sådant på 9,000 kronor till bestridande af kostnaden för officerares utsändande till främmande länder i ändamål att inhemta upplysningar rörande krigsväsendet o. s. v. Det kommer numera också intendenturtjenstemännen till godo. Emellertid ha af detta anslag 3,300 kronor blifvit under åren 1896 och 1897 använda till militärattachéer i Petersburg och Paris. Revisorerna anmärka,

Ang. rese-
understöd åt
officerare.
(Forts.)

att när det finnes ett särskildt anslag på tredje hufvudtiteln för militärattachéer, synes det revisorerna, som om detta anslag icke hade bort användas, såsom skett. Revisorerna fästa också uppmärksamheten derpå, att denna afknappning på anslaget egentligen drabbar infanteriofficerarne och intendenturtjenstemännen, enär det för de andra vapnen fins tillräckliga anslag för stipendier. Denna revisorernas anmärkning har, enligt hvad till min kunskap kommit, varit föremål för en särdeles uttömmande och omfattande behandling inom statsutskottet. Jag har mig bekant, att vederbörande afdelning inkommit till utskottets plenum med ett förslag, hvilket dock icke blifvit antaget, och i hvilket gjorts en anmärkning — icke i klämman, utan i motiveringen — som förefaller mig åtskilligt strängare än den, som gjorts nu. Emellertid — af konstitutionella skäl, förmodar jag — hänvisades förslaget till utskottets inkomstafdelning. Hvad sjelfva saken beträffar, skulle den ju kunna falla under konstitutionsutskottets anmärkningsrätt, om Riksdagen icke redan gifvit décharge för år 1897. På enskild väg har jag fått kännedom om att det anmärkta förhållandet egt rum äfven under år 1898, och sålunda kan det möjligtvis återstå något i den vägen.

Hvad som nu förmått mig att uppträda, är, att till min kunskap kommit, att infanteriofficerare, begåfvade och dugliga unga män, för sin utbildning hafva velat resa ut, men icke kunnat få sådana stipendier. Det har också kommit till min kunskap, att enskilda militärföreningar i landsorten hafva sammanskjutit medel till dylika stipendier. Emellertid, sanningen till ära, måste jag säga, att jag rakt icke kan *bevisa* dessa uppgifter, men jag *tror* på dem; det återstår dock *en* möjlighet, att verkligen ändå icke så många sökt stipendierna: de hafva kanske på förhand tagit för gifvet, att det icke fins tillräckliga anslag.

Emellertid finner jag, att härvidlag icke har skett rätt. Det är icke rätt, ty att draga ett anslag från en hufvudtitel till en annan strider mot 39 § i regeringsformen. Det är icke rätt mot dessa unga officerare, i fall förhållandet är det af mig angifna.

Och det finnes en annan sida af saken, mina herrar! Ifrågasvarande anmärkning kan åtminstone hvad summan angår synas obetydlig, men kommer det många sådana anmärkningar, besannas ordspråket: »Många bäckar små göra en stor å». Det kan ju hända, att mycket sådant alstrar en stämning mellan vederbörande och representationen, som gör samarbetet svårare, än det annars behöfver vara, och leder till — ja, vi skola kalla det svårigheter. Om icke genom ombyte af system eller person anledningarna till sådana aflägsnas, kunna vi stå inför en situation, som måste beklagas af hvar och en, som älskar sitt fosterland.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anförde

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappé: Jag anhåller om kammarens uppmärksamhet några ögonblick för att söka förklara de förhållanden, hvilka föranlett den nu framställda anmärkningen.

Om herrarne läsa igenom hvad som yttrats af statsutskottet, finna herrarne, hurusom der påpekas likheten i mål för anslagen såväl till stipendier som till militärattachéer. När det är fråga om stipendier, afser man visserligen utbildningen af den person, som skall resa, men också att genom honom förskaffa staten vissa upplysningar. Det är nemligen hans skyldighet att efter verkställd resa afgifva rapport, och ofta får han en instruktion, enligt hvilken han särskildt anmodas att skaffa upplysningar om vissa uppgifna förhållanden. Hvad militärattachéerna vidkommer, hafva de i hufvudsak till uppgift att skaffa upplysningar om det land, der de äro ackrediterade, men man har också vid deras utsändande tänkt på deras egen utbildning. Jag ber att få förutskicka denna anmärkning, på det att man bättre må förstå, hvad jag nu tänker säga.

Om det vore så, att man efter godtycke kunde få skicka militärer till de olika staterna det ena året efter det andra, vore det alldeles påtagligt, att man uteslutande skulle hålla sig till stipendiater. Men så är icke förhållandet. Långt före det år, som det nu är fråga om, nemligen redan 1890, 1891 och sedan alla år igenom, hafva våra diplomater och beskickningar fäst de militära myndigheternas uppmärksamhet derpå, att det icke går an att så mycket, som man gjort, skicka ut officerare. De främmande magterna blifva nemligen alldeles uttröttade af personer, som begära ofta enahanda upplysningar, eller upplysningar om saker, som ligga nära till hands, och dessa utländska magter undra, hvad svenska staten består sig med för militärer, då den skickar den ena militären efter den andra för att skaffa upplysningar, som redan blifvit lemnade. Uttalanden hafva således blifvit gjorda från beskickningarna, att man borde undvika att sända så många officerare. Ursprungligen fick den, som det ville, göra ansökan om stipendium, men detta förhållande har blifvit ändradt derhän, att i en viss ordning mellan de särskilda arméfördelningarne skall arméfördelningschefen föreslå den han anser vara lämplig, på det att man må kunna tillse, att alltid fullt passande personer skickas till de olika länderna. Genom våra beskickningar har uppmärksamheten också fästats derpå, att man skulle kunna jemna vägen för de på stipendium resande officerarne genom att göra dem till militärattachéer. Det är ju i alla stater godkändt, att annan stat har rättighet att der anställa militärattachéer; men det är välvilja af en stat, om den tager emot en person med stipendium. Detta gjorde, att långt innan denna

*Ang. rese-
understöd åt
officerare.
(Forts.)*

*Ang. rese-
understöd åt
officerare.
(Forts.)*

anmärkning framställdes och långt innan jag blef statsråd, begagnade man sig af den utvägen att göra officerare till militärattachéer på kortare tid. Herrarne skola kunna se, att det inträffat, att då en person, som blifvit skickad på stipendium, icke lyckats få de upplysningar, som han önskat, har han förvandlats till militärattaché. Derigenom har han blifvit satt i stånd att inhemta de önskade upplysningarne.

Det förefaller mig, som om det jag nu yttrat i någon mån borde förminska den skarpa kritik, som nyss rigtats mot det följda förfaringssättet.

Dessutom vill jag nämna, att med militärattachéuppdraget är äfven förenad skyldigheten att företaga vidsträckta resor.

Militärattachéernas arfvode är ganska begränsadt; det anses redan nu för litet, äfven om attachéen hela tiden stannar i den hufvudstad, der han är ackrediterad, och detta därför, att, om han vill få några upplysningar, han måste vara i tillfälle att i någon mån representera inför de militära myndigheter, som han kommer i beröring med. Det är ej med dessa attachéer som med legationspersonalen i öfrigt; för denna är det ju vederbörande minister, som representerar. Men militärattachéerna måste umgås med militärer, ty i många fall är detta den enda utvägen att inhemta de nödiga uppgifterna.

Således, äfven om militärattachéen stannade i hufvudstaden, skulle mången gång hans arfvode visa sig för litet; men nu tillkommer, att han måste företaga vidsträckta resor. Hvad särskildt militärattachéen i Petersburg vidkommer, får han företaga resor öfver hela landet, ända ned till Kaukasus. Men det vore väl orimligt att pålägga honom kostnaden härför genom att ej gifva honom någon ersättning utöfver militärattachéarfvodet. Likaledes förekomma vissa truppsammandragningar, som svenska staten önskar att svenska officerare skola bevista; men till dessa lemna ofta de främmande staterna tillträde blott åt militärattachéer; och det är därför endast i sådan egenskap, som en officer kan bli i tillfälle att öfvervara dessa manövrer. Detta har föranledt, att officerare för särskildt tillfälle gjorts till militärattachéer för att erhålla rättighet att bevista dylika manövrer. Men om man ofta byter om militärattachéer, så räcker dessas arfvode så mycket mindre till.

Jag har med detta velat visa, att det är den omständigheten, att militärattachéarfvodet och dessa resestipendier stå hvarandra så nära, samt att man just på grund af relationerna till främmande stater tvingas att från stipendiat förvandla en person till militärattaché, som har föranledt det förfarande, som nu blifvit klandradt, men som gifvetvis, efter det Riksdagen uttalat sig för att det ej vidare skall ega rum, kommer att upphöra. Denna sak kan ej ordnas på annat sätt, än att man på tredje hufvudtiteln begär större anslag, än der för närvarande finnes, till aflönande

af flera militärattachéer, ty nu finnas blott två militärattaché-arfvoden, och att man likaledes med afseende på resestipendierna gör någon modifikation, möjligen i riktning af deras förminskande. Jag tror, att det nuvarande anslaget till resestipendier väl kunde behövas, men skall man stanna vid de belopp, som nu äro anslagna, torde ej någon annan utväg finnas än att flytta öfver en del af anslaget till resestipendier till anslaget för militärattachéer.

*Ang. rese-
understöd åt
officerare.
(Fortn.)*

Herr von Friesen: Herr talman! Ja, det kan ju hända, att den anordning för militära studier i utlandet, som hittills varit fastställd, ej är den rätta; men det har ju funnits möjlighet att i grundlagsenlig ordning ändra förhållandena, såsom äfven herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet antydde. Det är icke något uttalande rörande lämpligaste sättet att sköta denna sak, som statsutskottet gjort; men utskottet har ansett — och som jag tycker med skäl — att, tills bestämmelserna blifvit i grundlagsenlig ordning ändrade, Riksdagens beslut bör lända till efterrättelse.

Herr Persson i Stallerhult: Då jag både i egenskap af statsrevisor och statsutskottsledamot varit med om att behandla denna fråga, torde det vara min pligt att säga några ord rörande densamma.

På grund af sin instruktion måste revisorerna låta de åtgärder, som de funnit anmärkningsvärda, blifva genom revisionsberättelsen kungjorda. Och när man nu fann, att af det ifrågavarande anslaget på 9,000 kr. icke mindre än 3,300 kr. utbetalts till två militärattachéer, en i Petersburg och en i Berlin, och då man likaledes visste, att på tredje hufvudtiteln funnes ett anslag af 8,471 kr. till aflöning åt militärattachéer, så kunde man väl ej undgå att, såsom här skett, anmärka detta förhållande. Nu säges visserligen, att militärattachéerna ha alldeles samma uppgift som de personer, som enligt revisorernas uppfattning kunna komma i åtnjutande af här ifrågavarande anslag.

Ja, det vill jag visst icke betvifla, men i revisorernas instruktion står ej redogjort för den instruktion, som gäller för militärattachéerna. Men i utskottet fick man, innan utlåtandet skrefs, tillfälle läsa denna instruktion, och deraf finner man, att militärattachéerna ha precis samma uppgift som de personer, hvilka sändas till utlandet och därför åtnjuta stipendier.

Enligt min uppfattning förändras dock ej härigenom sakförhållandet. Äfven om militärattachéerna ha samma uppgift som stipendiaterna, böra de åtnjuta lön från det anslag å tredje hufvudtiteln, som är bestämdt till arfvoden åt dem. Då så ej skett, utan medel dertill tagits från ett annat anslag, måste det ju förefalla revisorerna märkvärdigt.

Man säger nu, att det är omöjligt för de utsända militär-

Ang. rese-
understöd åt
officerare.
(Forts.)

stipendiaterna att vinna den utbildning, som afses, med mindre de kallas militärattachéer. Men det är att märka, att det finnes en militärattaché, som icke har fått ett öre från detta stipendieanslag, nemligen den i Berlin; och han har ej heller ett öre från tredje hufvudtitelns anslag till militärattachéer. Det förefaller då, åtminstone för den oinvigde, som om mera nyttigt och nödvändigt varit, att denna attaché, som ingen lön har, kommit i åtnjutande af medel från stipendieanslaget, men så har ej skett.

Här anmärktes af den förste talaren, att åtskilliga personer skulle hafva sökt komma i åtnjutande af resestipendier från omnämnda anslag men ej fått detta. Ja, om talaren hade sett efter, så hade han funnit, att det visst icke varit brist på penningar, som gjort, att de ej kunnat få reseunderstöd; ty anslaget är 9,000 kronor, och ehuru 3,300 kronor under revisionsåret användts för militärattachéer, har af anslaget ej åtgått mera än 7,400 kronor; och således fans en behållning å 1,600 kronor detta år, oafsedt behållningen från föregående år. Således var det ingen penningbrist, som gjorde, att dessa personer, som begärde reseunderstöd, ej fingo sådant.

Jag tror således i allt fall, att revisorerna stält sig på en riktig ståndpunkt, då de gjorde sin anmälan, och denna borde hafva till följd, att tredje hufvudtitelns anslag till militärattachéer, som befunnits otillräckligt, höjdes, men detta stipendieanslag, som ej tages i anspråk för det ändamål, Andra Kammaren enligt min åsigt dermed afsett, i väsentlig grad sänktes.

Jag har ej annat yrkande att göra än det utskottet framställt.

Vidare anfördes ej. Paragrafen lades till handlingarne.

§ 2.

Lades till handlingarne.

§ 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Lades till handlingarne.

§ 5.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Lades till handlingarne.

§§ 7 och 8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Lades till handlingarne.

*Ang. rese-
understöd åt
officerare.*

Forts.

§ 10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§§ 11 och 12.

Lades till handlingarne.

§ 13.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Lades till handlingarne.

§§ 15 och 16.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17.

I denna paragraf, afseende redovisningen för den s. k. Nybergska fonden, hade utskottet dels erinrat, att, på sätt Riksdagens revisorer meddelat, ifrågavarande ärende vore föremål för Kongl. Maj:ts behandling, dels ock meddelat, att, enligt hvad utskottet inhemtat, ett af revivisorerna afsedt utlåtande i ämnet blifvit från institutets för blinda direktion den 22 november 1898 till Kongl. Maj:t ingifvet; hvilket utskottet ansett sig böra för Riksdagen omförmäla.

Efter föredragning af denna paragraf yttrade:

Herr Zotterman: Det förefaller mig som om, derest denna anmälan nu utan vidare lägges till handlingarna, hela denna fråga dermed vore avslutad.

Utskottet har här upplyst derom, att den utredning, som Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t förra året begärde, har inkommit till utskottet, som med anledning deraf nu anmält ärendet. Emellertid har till min kännedom kommit, att mot den redogörelse, som till Kongl. Maj:t inlemnats af direktionen för blindinstitutet vid Tomtebodas, åtföljd af förklaringar af rektor Kerfstedt och friherre Alströmer, anmärkning blifvit gjord af den af gifvarinnan, enkefru Nyberg, befullmäktigade Nils Gustaf Jansson. Denna anmärkning har remitterats till direktionen och föranledt svar. I anledning af detta svar hafva påminnelser af Jansson ingifvits. Då utskottet nu ej nämnt, att det sett äfven dessa senare hand-

lingar, förefaller det mig, som vore ärendet ej fullt utredt och som om för utskottet ej tillkännagifvits någon slutlig åtgärd från Kongl. Maj:ts sida. Vid sådant förhållande skall jag anhålla, att Andra Kammaren, med anledning af hvad i ärendet förekommit, för närvarande låter bero vid att statsutskottets förevarande omförmålan lägges till handlingarna.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag vill för min del anhålla, att kammaren måtte lägga den i denna punkt gjorda anmälan till handlingarna, på sätt statsutskottet föreslagit. Denna fråga har ju varit föremål för Riksdagens pröfning ganska många år; och i fjor slöt det dermed, att Riksdagen skref till Kongl. Maj:t. Nu har utskottet gifvit till känna hvad åtgärd Kongl. Maj:t vidtagit i denna fråga och dessutom att, enligt hvad utskottet fått veta, direktionen för blindinstitutet inkommit med utlåtande till Kongl. Maj:t. Icke kan utskottet sedan hafva rätt att affordra Kongl. Maj:t dessa handlingar och å nyo draga frågan under Riksdagens pröfning.

Jag hemställer, att kammaren måtte godkänna hvad utskottet i denna fråga åtgjort.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne afslutad. Efter af herr talmannen gjorda propositioner å paragrafens läggande till handlingarne och bifall till herr Zottermans yrkande, lades paragrafen till handlingarne.

§ 18.

Lades jemväl till handlingarne.

§ 10.

Anmäldes och godkändes dels sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 35, till fullmäktige i riksbanken, angående vidtagande af åtgärder för beredande af ökad tillgång på utländska betalningsmedel; och

n:o 36, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående vidtagande af åtgärder för beredande af ökad tillgång på utländska betalningsmedel;

dels ock statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan; och

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik samt angående statens jernvägsbyggnader.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>P. Ersson</i> i Vestlandaholm	under 13 dagar fr. o. m. den 24 dennes				
» <i>J. E. Olsson</i> i Skiftinge	» 12 » » » 25 »				
» <i>A. Petri</i>	» 12 » » » 25 »				
friherre <i>I. A. von Knorring</i>	» 13 » » » 24 »				
herr <i>J. Bromée</i>	» 11 » » » 27 »				
» <i>J. Persson</i> i Arboga	» 10 » » » 27 »				
» <i>S. J. Kardell</i>	» 12 » » » 24 »				
» <i>E. Norman</i>	» 12 » » » 24 »				
» <i>N. Nilsson</i> i Skärhus	» 10 » » » 25 »				
» <i>P. G. E. Ploman</i>	» 12 » » » 24 »				
» <i>N. Andersson</i> i Pettersborg	» 12 » » » 24 »				
» <i>P. Pehrsson</i> i Åkarp	» 12 » » » 24 »				
» <i>B. P. Ersson</i> i Hede	» 12 » » » 24 »				
» <i>P. Paulson</i>	» 12 » » » 24 »				
» <i>J. Andersson</i> i Öhrstorp	» 14 » » » 24 »				
» <i>R. E. L. Darin</i>	» 10 » » » 27 »				
» <i>E. Persson</i> i Borrby	» 12 » » » 24 »				
» <i>A. Sundblad</i>	» 12 » » » 24 »				
» <i>C. H. Wallentin</i>	» 12 » » » 24 »				
» <i>J. A. Sjö</i>	» 11 » » » 24 »				
» <i>A. G. Anderson</i> i Himmelsby	» 12 » » » 24 »				

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,54 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.